

ד"ר יוסי שפניר

מלחמת גדעון במדיינים – מלחמת יושבי הקבע בנוודים

ראשי-פרקים

- א. נוודים מול יושבי הקבע
- ב. מוטיבים של נוודים, אנשי ספר ויושבי קבע
- ג. סיכום המוטיבים השונים וחלוקתם לאזורים גיאוגרפיים
- ד. סיכום

א. נוודים מול יושבי הקבע

תקופת השופטים הייתה רבת תהפוכות ותככים בין בני ישראל המתנחלים בארץ ובין העמים בכנען ועמים אחרים מחוץ לאזור.¹ סיפור מלחמתו של גדעון במדיינים בספר שופטים ו-ז הוא סיפור מיוחד במינו המשקף את המצב הגיאופוליטי המיוחד ששרר בתקופה זו, כשדה המערכה המרכזי המתואר בפרקים אלה הוא באזור עמק זרעאל. פרשת גדעון ומלחמתו מורכבת מכמה חלקים ומשולבים בו מוטיבים ציוריים, אך כפי שנראה גם ריאליים. זו גם הארוכה מכל פרשיות ספר שופטים,² ומשום כך נכתבו סביבו חיבורים רבים.³

כאן נאיר את הפרשה תוך הדגשת המתח שבין הנווד ויושב הקבע. לדעתנו, בפרקים אלו משוקעים יותר מאשר רמזים למאבק בין שתי תרבויות, המקיימות ביניהן מאבק מתמיד. יושבי הקבע, שבטי ישראל, שעברו זה מכבר מנוודות ונמצאים בשלב של התקבעות, נאבקים בנוודים החומסים, המוצגים כאן בדמותם של אנשי מדין.

1 על תקופת השופטים בכלל וימי גדעון ראה: א' מלמט, **ישראל בתקופת המקרא**, ירושלים תשמ"ג, עמ' 81-127.

2 י' אריאל, **עוז וענוה, עיונים ביהושע ושופטים**, חיספין תשנ"ו, עמ' 228 והערה 1.

3 בין המחקרים המנתחים את הקרב, ראה: י' אליצור, **ספר שופטים**, פירוש דעת מקרא, ירושלים תשמ"ז פרקים ו-ז; י' אליצור, י' קיל, **אטלס דעת מקרא**, ירושלים תשנ"ג, עמ' 182-183; א' מלמט, "מלחמת גדעון במדין", י' ליוור (עורך), **היסטוריה צבאית של ארץ ישראל בימי המקרא**, תל אביב תשל"ח, עמ' 110-123; הנ"ל **ישראל בתקופת המקרא** (לעיל, הערה 1), עמ' 96-103; מ' נאור, "הרקע הגיאוגרפי של פרשת גדעון", **עיונים בספר שופטים**, ירושלים תשכ"ו, עמ' 253-263; מ' הראל, **מסעות ומערכות בימי קדם**, תל אביב 1984, עמ' 49-60; מ' זחרוני, "מלחמת גדעון במדיינים", ע' זחרוני (עורכת), **דרך ארץ, עם חי בנופיו**, תל אביב תשמ"ה, עמ' 66-69; ח' גלעד, **הגיוני מקרא**, תל-אביב תשמ"ה, עמ' 45-56.

בלי להיכנס לדיון מעמיק מדי במוצאם של המדיינים מקובל שהם היוו איגוד של שבטים שפשטו על חבלי ארץ שונים. כיוון שהם היו נוודי גמלים, הם נדדו על פני מרחבי מדבר גדולים. אזורי נדודיהם נשקו לתחומי הנדודים של בני ישראל, ומשם הם פשטו לאזורים החקלאיים בעבר הירדן ובעמק יזרעאל כפי שמובא בפרקים הנידונים כאן.⁴ (וראה מפה בעמוד הבא). הנוודים גידלו בעיקר מקנה, ולהשלמת סל מזונם הם נצרכו לדגנים אותם קנו, או חמסו מיושבי אזור הקבע כפי שמתואר בראשית פרק ו.⁵

גדעון השופט מייצג את שבטי ישראל, יושבי הקבע, הבאים מהאזור המיושב. הוא עצמו מגיע מעפרה אבי העזרית, הנמצאת כנראה באזור השומרון,⁶ או לכל הפחות באזור הסמוך אליו.⁷

הנוודים מנסים בכל כוחם להתנכל ליושבי הקבע ולהשתלט על אזור מחייתם. מתח זה קיים באזורים שונים בתקופות שונות. הדבר מוכר ממקורות וממצאים ארכיאולוגיים בנגב⁸ ובמדבר המזרחי של ארץ ישראל.⁹

4 לעניין המדיינים ראה: "י ליוור, "מדין, מידיני", **אנציקלופדיה מקראית**, ד, ירושלים תשכ"ג, טורי 686-691.

5 כלכלה זו אופיינית לחברה הנוודית הפסטוראלית וראה: "פינקלשטיין וא' פרבולוצקי, "התנחלות והתנוודות במדבריות הדרום בתקופת קדומות", **קתדרה**, 52 (תשמ"ט), עמ' 3-36 ובעיקר עמ' 5-9 והערה 11. [Processes of Sedentarization and Nomadization in the History of Sinai and the Negev", **BASOR**, 279 (1990), pp. 67-88]

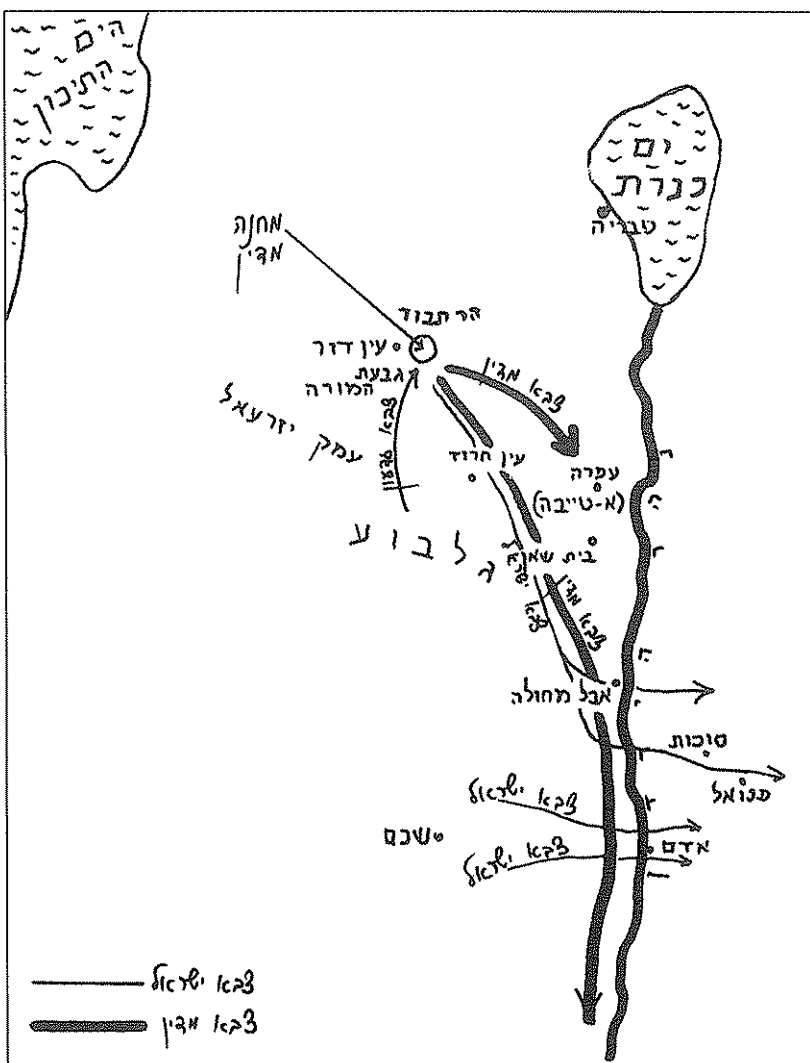
6 מקובל זיהויה של עפרה בחורבת עופר שמדרום לשכם. ראה: ח' אשל, "זיהויה של עפרה - עיר גדעון", **קתדרה**, 22 (תשמ"ב), עמ' 3-8. זיהוי זה מחזק את האלמנטים שביושבי ההר.

7 לדעת "אהרונ" יש לזהות את עפרה של גדעון באזור עפולה - ראה: "אהרונ", **ארץ ישראל בתקופת המקרא**, ירושלים תשמ"ז, עמ' 335. גם ז' קלאי שותף לזיהוי זה - "עפרה", **אנציקלופדיה מקראית**, ו, ירושלים תשמ"א, טורי 324-325. מלמט ואחרים מזהים את עפרה בכפר טיבה שבמשולש - **ישראל בתקופת המקרא** (לעיל הערה 1), עמ' 99 והערה 44.

8 על הגבול בין נוודים ליושבי קבע בתקופות שונות הספרות רבה ומגוונת, על המתח שבין הנוודים ויושבי הקבע בנגב: ר' רובין, "הספר המדברי והאימפריה: הנגב וצפון אפריקה בתקופה הרומית-הביזנטית", **קתדרה**, 89 (תשנ"ט), עמ' 63-82; המתח בין הנוודים ליושבי הקבע הוא גם מתח תרבותי, ראה: ר' רובין, "ספר המדבר של האימפריה הרומית-הביזנטית כמפגש תרבותי", **מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ ישראל**, י"ד, (תשמ"ד), עמ' 19-30; בתקופות מאוחרות יותר ראה: G. Avni, **Nomads, Farmers, and Town-Dwellers**, Jerusalem 1996; ז' ספראי, "המדבר הנע", **כנס האגודה הגיאוגרפית הישראלית**, רמת גן תשנ"ט, עמ' 81-83; א' רייפנברג, **מלחמת המזרע והשימון**, ירושלים תש"י, עמ' 127-131.

9 "שפנייר" רוזנסון, "הגבול המערבי של המדבר המזרחי - ארכיאולוגיה ומקורות ספרותיים יהודיים", "אשל (עורך), **מחקרי יהודה ושומרון**, דברי הכנס השמיני, קדומים-אריאל תשנ"ט, עמ' 97-114 (להלן: שפנייר ורוזנסון, **הגבול המערבי**); א' שמואלי, **קץ הנוודות**, תל אביב תשמ"א, עמ' 26-56.

בתיאור בספר שופטים אנחנו עדים למאבק זה, והוא בא לידי ביטוי בכמה תיאורים ומציאות חיים אותם נסקור כאן.

מלחמת גדעון במדיין
 מתוך: אי מלמט, ישראל בתקופת המקרא, ירושלים תשמ"ד, עמ' 103.

ב. מוטיבים של נוודים, אנשי ספר ויושבי קבע

1. מקנה, אהל, ארבה וגמלים

המוטיבים המרכזיים בהם מתוארים המדיינים הם מוטיבים של נוודי מדבר: המקנה, האהל הארעי,¹⁰ והתיאור הממשיל אותם לארבה: 'ובאו כדי ארבה לרוב ולהם ולגמליהם אין מספר ויבוא בארץ לשחתה' (שופטים ו,ה). הארבה והגמלים¹¹ הם בין מאפייני המדבר הקלאסיים. הארבה, חרק שבזמן התלהקות עשוי להיות בעל השפעות הרסניות ביותר.¹² להם מושווים המדיינים הנוודים, החומסים וגוזלים ומשאירים אחריהם שממה.

2. אלה

המלאך מגיע לאזור עפרה ויושב 'תחת האלה' (שופטים ו,יא). האלה היא עץ נפוץ מאוד באזור הים תיכוני ההררי. למרות שיש גם אלות מרשימות באזורים מדבריים, אין ספק שעץ זה מאפיין במקרה זה את האזור המיושב.¹³

10 האהל כמקום מגוריו של הנווד ראה: מי גוטשטיין, "אהל", אנציקלופדיה מקראית, א, ירושלים תשל"ח, טורי 125-126; י' חבקוק, מבית השיער לבית האבן, תל-אביב תשמ"ו.

11 על הגמל כמאפיין נווד מדברי, והתאמתו לתנאי המדבר, ראה: א' יחיאל, הגמל, דרכי רעיתו ומקומו בחיי הבדווים בדרום סיני, תל אביב תשמ"ג; ר' יגיל, "הפיסיוולוגיה של הגמלי", האנציקלופדיה לחקלאות, ד, תל אביב תשמ"ב, עמ' 881-884; י' ברסלבי, הידעת את הארץ, ב, ארץ הנגב, תל אביב תשי"ז, עמ' 140-142. הגמל היה מרכיב חשוב בתרבות הנווד באזור באר שבע. על כך ראה אל-עוף, שבטי הבדואים במחוז באר שבע, תל אביב תרצ"ז, עמ' 97-106; א' פיארטי, מנהגים ומסורות בארץ ישראל (תרגם ע' ארבל), תל אביב 1985, עמ' 15-19. אולברייט טוען שעליתם ופריחתם של שבטי מדין בא כתוצאה של ביות הגמל וריבוי, דבר שאיפשר להם להתמודד בצורה טובה יותר עם קשיי המדבר ולהרחיב את תחום פעולתם. לדבריו, מעבר זה קורה במאה הי"ג, בעת שהיו נוודי אתונות, ובמאה הי"ב הם הופכים לנוודי גמלים. ראה: W. F. Albright, "Midianite Donkey Caravans", H. T. Frank & W. L. Reed (eds.), *Translating & Understanding the Old Testament*, New York 1970, pp. 197-205.

12 מבלי להיכנס לזיהוי ולחיו המורכבים של הארבה זיהוי זה עם המון בלתי מרוסן הוא דבר מקובל במקורות. ישנם סוגים מסוימים של ארבה השוכנים במדבר בצורה של יחידים, ולעיתים הם מתלהקים ואז הופכים להיות לתופעה מסוכנת. על אורך חייו של הארבה ראה: ש' בודנהיימר, החי בארצות המקרא, ירושלים תשס"ז, עמ' 320-327; ל' פישלזון, "ארבה המדברי", י' קוגלר (עורך), תחי והצומח של ארץ ישראל, אנציקלופדיה שימושית מאוירת, 3, תל אביב 1989, עמ' 91-92; ז' עמר (עורך), הארבה ואכילתו במסורת ישראל, תקצירים ומאמרים במסגרת כנס חוקרים, רמת גן, תשנ"ט.

13 אין איזכור מפורש באיזה אלה מדובר, אולם בהתחשב שהפרשה עוסקת באזור הצפוני יש מקום להניח שמדובר באלה ארץ ישראלית, או אלה אטלנטית, תחתם ניתן לשבת בצל. לגבי תפוצתה האופיינית לאזור הצפוני המיושב, ראה: י' רוזנסון, "שישה עצים במקורות - רמזים לגבי תפוצה וסביבות גידול", רותם 22 / חלמי"ש 5, (תשמ"ז), עמ' 67-71 ומפת התפוצה בעמ' 71. על פי ממצאים ארכיאולוגיים מסתבר שבעבר היה עץ האלה נפוץ הרבה יותר מאשר כיום.

האלה היא מהעצים הבולטים גם כיום בשומרון, ומאפיינת מקומות קדושים.¹⁴

3. חובט חיטים בגת

בזמן המפגש עם המלאך מבצע גדעון פעולה של חביטת חיטים בגת. רוב המפרשים מסבירים את פעולת הדיש הנעשית בדרך כלל בגורן כחלק מפעולת הסתתרות ומחבוא. כאן פעולת הדיש נעשית במקום זריכת הענבים בגת,¹⁵ על מנת שהמדיינים לא יגולו את החיטים היקרות. גם כאן ניתן לראות את עירוב התחומים בהם נעשים פעולות אלו. הגת הוא מיתקן חקלאי טיפוסי לאזור המיושב באזור גידול הגפנים, בדרך כלל בסמיכות לבית ולכרם.¹⁶ בעוד שהדגנים והגרנות הם גידולים ומיתקנים קלאסיים הנפוצים באזור הספר.¹⁷

ני' ליפשיץ ג' ביגר, *פי האדם עץ השדה, עצי ארץ ישראל, מאפייניהם, תולדותיהם ושימושם*, ירושלים 1998, עמ' 80-82. על האלות השונות סביב לירושלים ויחסם לאזור הספר, ראה: אי' שמידע, *ד' דרום, פרחי ירושלים*, ירושלים 1986, עמ' 118-124.

14 בסקר עצים קדושים בשומרון, שנערך באביב וקיץ 1985 על ידי ח' ערמוני מבי"ש עפרה, עולה שהאלה היא עץ נפוץ באזור החר המרכזי, והיא מהווה אחד מהעצים המועדפים במקומות קדושים. ח' ערמוני, וא' שמידע, "סקר עצים קשישים בשומרון המרכזי ובארץ בנימין", *רותם 22 / חלמי"ש 5*, (תשמ"ז), עמ' 27-56.

15 י' פליקס מציין את עבודת הגורן הנראית למרחק לעומת החביטה בגת שנעשית בצנעה בסמיכות לבית. ראה הנ"ל, *אנציקלופדיה עולם התנ"ך*, ספר שופטים, תל אביב 1994, עמ' 65.

16 סמיכות הגת לכרם ברורה, כיוון שהענבים לא יכולים להיות נישאים למרחק רב. קשר זה של גת לאזור הנושב הוא ברור והגיוני. הספרות בעניין זה רבה ומקיפה; ראה קשר כזה בגליל: מ' אביעם, "גתות יין ושטחי גידול הזית והגפן", ר' זאבי, (עורך), *ישראל - עם וארץ*, ד, (תשמ"ז), עמ' 204-205. עבודה מקפת ממנה עולים אותם נתונים, ראה: ר' פרנקל, *תולדות עיבוד יין ושמן בגליל בתקופת המקרא המשנה והתלמוד*, עבודה לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה של אוניברסיטת תל-אביב, תל אביב תשמ"ד. וכך גם במדבר המזרחי, ראה: שפנייר ורוזנסון הגבול המערבי (לעיל, הערה 9), עמ' 105-107. לעניין תפוצת גידול הגפנים והקשרם הגיאוגרפי, ראה: י' שפנייר, "לתפוצת גידול הגפן בארץ ישראל בתקופות קדומות על פי מקורות יהודיים וממצאי התרבות החומרית", *על אתר*, ז [בדפוס].

17 לעניין גידול הדגנים בספר המדבר בכלל והקשרם למקורות חז"ל, ראה: שפנייר ורוזנסון, *הגבול המערבי* (לעיל, הערה 9), עמ' 108-109. וכך י' שפנייר, "לתפוצת גידול הדגנים בארץ ישראל בתקופות קדומות על פי מקורות יהודיים וממצאי התרבות החומרית" [בהכנת].

I. Finkelstein, "The Land of Ephraim Survey 1980-1987, Preliminary Report", Tel Aviv, 15-16 (1988-9), pp. 123-136; I. Finkelstein, Z. Lederman (eds.) *Highlands of Many Cultures, The Southern Samaria Survey*, Tel Aviv, 1977, pp. 112-118.

ד' עיטם, "סקר מתקנים חקלאיים – העמקים המזרחיים וספר המדבר", אי' זרטל (עורך), *סקר הר מנשה, העמקים המזרחיים וספר המדבר*, תל אביב תשנ"ו, עמ' 681-738; ד' עיטם, "ריחים של גרוסות – מתקן לייצור גריסים מהתקופה הרומית והביזנטית בארץ ישראל", י' אשל (עורך), *מחקרי יהודה ושומרון*, דברי הכנס השישי תשנ"ו, קדומים-אריאל תשנ"ו, עמ'

4. טל, גיזת הצמר בגורן

גדעון מבקש לאמת את דברי ה' בניסיון עם גיזת הצמר בגורן, ובניסיון מעורב גם הטל. בלי להיכנס לניסוי וליחס בין גדעון להקב"ה, יש להתייחס בעיון למרכיבים השונים שלוקחים חלק בניסוי זה. גיזת הצמר היא תוצר העדר, הרועה והנווד המדברי.¹⁸ מקום הניסיון הוא בגורן,¹⁹ שמוקמה מחוץ לעיר, ולדעתנו היא אופיינית לאזור הספר.²⁰ הדימוי המרכזי הוא כמובן הטל. הטל הוא צורת משקעים חשובה באזור יובשני, כמו ארץ ישראל. הוא מצוי יותר באזור ההררי המיושב.²¹ לדעתנו, הוא מייצג את האזור של יושבי הקבע, שהוא אזור גשום ולח יותר. מעניין לשים לב שבאזור בו נערך הקרב בין גדעון למדיינים, באזור הגלבוע, נאמרת כמה דורות מאוחר יותר קינתו של דוד

191-202. א' איילון, "בית הבד הקטור של מערב השומרון", י' אשל (עורך), **מחקרי יהודה ושומרון**, דברי הכנס השמיני, קדומים-אריאל תשנ"ט, עמ' 118-126.

גם הנוודים בשלב התקבעותם באזור הספר והמדבר גידלו שם זגנים וראה: ר' קרק, מ' אורן-נורדיים, **ירושלים וסביבותיה**, ירושלים תשנ"ה, עמ' 335-336; ז' משל, "דרום הר חברון, השפעת התנאים הטבעיים על תולדות האזור", **טבע וארץ**, יא/2 (1969), עמ' 121.

18 ד' קליין, מ' לאור, "העו בהחזקה אכסטנסיבית", **האנציקלופדיה לחקלאות**, ד, תל אביב תשנ"ב, עמ' 838. הרעיה היא ענף כלכלי עיקרי של תושבי הספר והמדבר הנוודים. מתקופת המקרא אנחנו מכירים את תיאוריו של ירמיהו, מהם עולה המתח שבין יושב הקבע לנווד. לניתוח הדברים ראה: נ' ראובני, **מדבר ורועה במורשת ישראל**, גבעתיים תשנ"א.

19 הגורן מוקמה באזור המיושב מחוץ לתחום הכפר, ובדרך כלל ממזרחו, על מנת שהפסולת לא תיכנס לתחום המיושב עם הרוח המערבית הנושבת תדיר (משנה, בבא בתרא ב, ח). בנושא הגורן בכלל, ראה: ש' אביצור, **הגורן**, ספריית אדם ועמלו I, מוזיאון הארץ, תל אביב תשמ"ד.

20 גרנות נמצאים מחוץ לתחום היישוב בגלל אופי העבודה שבהם, שקשור בפסולת רבה המזיקה ליושבים בתחום היישוב. מציאת גרנות כשרידי תרבות חומרית קשה כיון שאינה משאירה שרידים רבים בשטח. יחד עם זה במעט מקומות בהם נמצאו שרידים כאלה התפוצה היא יותר באזור הספר. ראה לדוגמא: ח' גולדפוס, וא' גולני, "הסקר במפת ואדי אל מכוך", י' מגן וי' פינקלשטיין (עורכים), **סקר ארכיאולוגי בארץ בנימין**, ירושלים תשנ"ג, אתרים 343, 344. אזור הגלבוע, ממנו אולי יצאו ישראל, נתפס כאזור ספר כפי שאנו מנסים להראות. מעניין בעניין זה תיאור נוסע נוצרי בשם אנטונינוס מהמאה השביעית, המציין קשר זה במסעו באזור הגלבוע: "...במרחק עשרים מילין מירושלים באנו אל הר הגלבוע, שם הרג דוד את גולית... בהרים האלה לעולם לא יורד גשם, ובשעות הלילה מתרחש דבר מסתורי: רוחות טמאות נראות מרחפות נדמות כעין גיזת צמר, או לבטח כגלי היס". א' לימור, **מסעות ארץ הקודש**, ירושלים תשנ"ח, עמ' 237. עניין מיעוט הגשמים ברור וידוע מכתבים שונים. תיאור אחרון זה קושר אותנו לשימוש במונח גיזת הצמר, לתיאור הרוחות והעננות באזור.

21 על הטל ומשמעותו מבינה משקעים בארץ ישראל, ראה: י' גולדרייך, **האקלים בישראל, הצפיות חקר ויישום**, רמת גן תשנ"ח, עמ' 149-152. מחקר מקיף, אם כי מעט מיושן, ערך נ' שלם, **אסופת מחקרים**, ירושלים תשל"ד, עמ' 562-673.

שמוטיב המשקעים והטל בו הם מרכזים: "הרי בגלבווע אל-טל ואל מטר עליכם..." (שמואל-ב א, כא). החזרה על מוטיב זה בהקשר גיאוגרפי קרוב הוא מעניין וראוי לתשומת לב.

5. צליל לחם שעורים

במבצע הריגול המקדים שעורך גדעון במחנה מדין הוא שומע את החלום שמספר חייל אחד למשנהו, שבו המוטיב המרכזי הוא 'צליל לחם השעורים'. לגבי המילה צליל חלוקות הדעות, ובו לא נעסוק. מבחינתנו חשוב המונח שעורים.

השעורה היא גידול תקלאי האופייני לאזור ספר. השעורה אינה נחשבה לגידול משובח ביותר בתקופות קדומות, אבל באין מזון אחר השתמשו בה גם כמאכל כמו החיטה.²² לשעורה מספר מאפיינים:

השעורה עמידה ליובש וחום יותר מאשר החיטה, ומסוגלת להניב יבולים גבוהים מיבול החיטה בתנאים שוליים. מאחר שערכם הכלכלי של גרגירי השעורה נמוך בהרבה בהשוואה לחיטה, זורעים את השעורה בעיקר בתנאים שאינם מתאימים לגידול חיטה, כלומר באזורים שתונים ובאדמות דלות. כמות הגשם המזערית הדרושה להצלחת הגידול היא כ- 200-250 מ"מ. נבטי השעורה מצטיינים ביכולתם להתאושש אחרי התייבשותם, עקב הפסקה ממושכת בין הגשמים.²³

השעורה אם כך אופיינית לאזור הספר שבו קשה לגדל חיטה. בדיון שלנו רואים אנשי מדין את צבא ישראל מגיע בהפתעה מאזור הספר, אזור גידול השעורים, כדי להכות אותם במחניהם.²⁴ השימוש במוטיב זה, כמו גם באחרים שצינו, מדגיש את השוני בין האזורים.

22 מ' ברושי, "על מזונם של בני ארץ ישראל בתקופה הרומית", *קתדרה*, 43, (תשמ"ז), עמ' 18-19. על השעורה בכלל ובתקופות קדומות, ראה: י' אפרת "שעורה", ח' הלפרין (עורך) *האנציקלופדיה לחקלאות*, ב, תל אביב תשל"ב, עמ' 67-71; ז' עמר, "השעורה במציאות וכסמל במגילת רות", *על אתר*, ב, (תשנ"ז), עמ' 43-47.

23 י' ארנון, "שעורה", ע' אלון (עורך), *אנציקלופדיה החי והצומח של ארץ ישראל*, צמחים ובעלי חיים במשק האדם, (כרך 12), תל אביב, 1988 עמ' 19-20.

24 אזור הספר במקרה שלנו הוא אזור הגלבווע או בקעת הירדן באזור בית שאן. לדעתנו, השימוש במוטיבים המדבריים נעשים כאן בהדגשת העניין המדברי. ברור שאין ישראל שוכנים באזור זה דרך קבע, אולם כמטאפורה, כנקודת יציאה להתקפה, כנראה השימוש כאן אינו מקרי.

ג. סיכום המוטיבים השונים וחלוקתם לאזורים גיאוגרפיים

מוטיבים של ארץ נושבת	מוטיבים של ספר מדבר	מוטיבים מדברים	הפעולה
		מקנה, אחל, גמלים, ארבה (ו,ה; ז,יב)	דימוי מדיינים
תחת האלה (ו,יא)			מקום מפגש עם המלאך
בגת (ו,יא)	דש חיטה (ו,יא)		פעולת גדעון
טל (ו,לז)	גורן (ו,לז)	גזת צמר (ו,לז)	ניסוי גזת הצמר
	צליל לחם שעורים (ז,יג)	מגורים באהל (ו,ה; ז,יב)	במחנה מדין

ד. סיכום

בתיאורים של מלחמת גדעון במדין אנחנו עדים לערוב של מונחים ומושגים, שהם בעצם השתקפות של תרבויות חיים שונות – תרבות הנוודית מחד גיסא; דרך תרבות הספר, לתרבות יושבי הקבע מאידך. עושר זה של מוטיבים, המאפיין אזורים גיאוגרפיים ואקלימיים שונים כיחידה אחת, יכול להיווצר במקום בו ישנה זיקה בין אזורים אלה, כמו בתחום בו אנו עוסקים. מטרת המקרא, כמובן, אינה ללמד אותנו חלוקה גיאוגרפית בין-אזורית. אולם על רקע השוני האופייני לתרבות הנוודית ויושבי הקבע שביניהם אזור הספר יש כאן בסיפור הדברים מיוזג מיוחד. במקרה זה הכתוב ישח לפי תומו' בעניין, ומתוך כך יכולים אנחנו לראות את המיגוון התרבותי המשתקף בעצם מלחמה הקיימת לאורך דורות ארוכים ואופיינית כל כך לארץ ישראל, המשמשת ארץ מעבר וארץ על ספר מדבר, בה נפגשים תרבויות מנוגדות אלו. פרשת גדעון ומלחמתו במדיינים היא פרק נוסף במלחמה עיקשת זו, שבמקרה זה נסתיימה בניצחון גדול של יושבי אזור הקבע, תוך דחיקת הנוודים הרחק לעומק האזור המדברי. לא מפליא אפוא, שהפך למעין יום זיכרון יום מדין' אותו מזכיר ישעיהו (ט,ג).